

Гордана Малетић

ШАГАЛ И ПЕШИЋ – ДВА ЈАХАЧА НА МЕСЕЧИНИ

„Ја видим везу / која спаја звезде / и земљу”, поверава нам Стеван Пешић, наш Шагал, у песми „Јабуков цвет”, једној од педесетак колико их се нашло у књизи *Дуг у Ковиљу*, избору из његове рукописне заоставштине. Поменута чудна способност издваја начин певања Стевана Пешића од устаљеног. Песникове снохватице, како их можемо назвати, карактерише необично отворен однос према космосу који се доживљава као део свакодневице. Он остварује неку врсту имагинативне интеракције са космичким на начин у коме се улога просторне дистанце и разлике између живог и неживог губе. Песник можда не зна више од нас, али другачије осећа свеукупност света и уме да своја осећања изрази сасвим непосредно. Зато метафорични језик ове збирке често доживљавамо буквално и верујемо песнику. Дружење небеских тела, животиња, биљака, човека и природних појава у поезији Стевана Пешића делује истинито и озбиљно.

Веома сличним схватањима и начином размишљања, велики сликар Марк Шагал остварио је свој халуцинантни свет ликовности. И, ако постоји духовно братство, онда се оно стекло између његових слика и књижевности Стевана Пешића. Стваралаштво обојице карактеришу преобиље фантастичних сцена, нежност и топлина, прштани колорит и метафорични језик, специфични антропоморфизам који чини да све добије обележје људског у најбољем смислу. Обојица своју уметност своде на музику и спајају неспојиво, те од ирационалног добијају нову стварност која је пријатна оку и уху и чија је атмосфера неодољиво привлачна.

Шагал у центар космоса ставља Витебск, а Пешић Ковиљ. Код Шагала ноћ никад не долази сама, увек је у пратњи коња или летећих риба, анђела, заљубљених... Код Пешића она јаше на дивљој свињи, води

славује на узици. Шагалов виолиниста свира на крову, а Пешић је обућар код Месеца. Шагалови јунаци умеју да лете, а Пешићеви ходају кроз поља звезда. На Пешићевој глави „небеска квочка гнездо је направила”, док Шагал носи своју кућу уместо шешира. На Шагаловим сликама виде се и по два Месеца, код Пешића они „вијају један другог у шали”. У готово свакој Пешићевој песми Месец је јунак. Он се купа, пуши, смеје, разговара, слуша мишије приче. Људи га могу водити на узици и упрегнути у кола, или разменити за грожђе. Уосталом, Месец је човечје срце, и цео свет је месечина. Ту месечину опсесивно ће сликати Шагал у најнеобичнијим бојама. Његов Месец, ако није удвојен, пратилац је Сунца, или зрачи букетима цвећа. Тај небески канделабр види се и онда када је помрачен, а светлост коју исијава излива се на Земљу као река и производи чудне ефекте.

Нимало случајно, у својој песми о Шагалу, Пешић описује погодбу уметника и птице: сликар је моли да уместо њега оде на састанак у Академију, а он ће, са бундевиним листом наместо шешира, са децом у љубичице, али ће јој претходно нацртати огромну трешњу да је нахрани.

Као и Шагал, и Пешић не може без кретања, шетњи и лутања. На том путу придружиће им се и биљке и животиње и остаће овековечени на платну и у стиху. Пешићеви Цигани што путују на колима сигурни су од жандара, он их неће пустити у песму. Али ће зато заједно са њима плести корпе од прућа које су донели са Месеца, или купити звезде у џепове. Пешић описује свој сан у коме је једна вишеспратница кренула, само да прошета, преко трга. А Шагалова Ајфелова кула на пут се спрема и узјахује магарца. Код Шагала козе, краве, петлови и магарци извирују из углова слика на многим композицијама. А код Пешића краве, телад, мачке, петлови, жабе и птице разговарају са травом и Месецом. Придружују им се гласови гаврана, зрикаваца и свилених буба.

Сећања и снови код обојице преточени су у дела што стварају духовњено расположење у коме ништа није необично а лепота и човечност карактеришу дела обојице. Шагал је своја уља, мурале, кулисе, илустрације и мозаике остварио тако да утичу на сва чула. Ништа мање изражајна није ни поетска фантастика Стевана Пешића. Његова проза, путописи, драме нису другачији од ониричких стихова. Музика коју чујемо и слике које нам се стварају пред очима израз су исте тежње оба уметника за свеобухватним, синкретичким, и у домену промишљања, и у доживљајном. „Цртеж треба натерати да пропева бојом, као Дебиси, као Дебиси”, понављао је Шагал. А Пешић је говорио о радости и исијавао је, удевао нити светлости и певао, дошаптавао се са лептирима и трешњом у цвету тако стварно да их можемо чути, видети и омирисати.

Зоран Ђерић, приређивач збирке *Дуг у Ковиљу*, избор из Пешићеве заоставштине првенствено је наменио младима и „Змајевим дечјим играма”, као издавачу. Бајковитост ових стихова, њихова местимична сродност са народним стварањем, игривост и дијалози са животињама сигурно их могу привући, али је ова поезија намењена свима, и одрасли ће вероватно боље разумети њене дубље слојеве. Но, њену раскош интуитивно ће осетити и једни и други.